

Кіриєнко Т. С.*

**НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ
УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ
В ПОЗАКЛАСНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
(з досвіду роботи Херсонської загальноосвітньої школи
I-III ступенів №41 Херсонської міської ради)**

У статті розглядається доцільність проведення соціалізації учнівської молоді у процесі національно-патріотичного виховання, подано досвід роботи з цього питання у загальноосвітній школі I-III ступенів №41 Херсонської міської ради

Відродження України неможливе без пробудження національної свідомості молоді. Тому особливе занепокоєння нині викликає відсутність у більшості дітей та молоді усвідомлення себе як частини народу, співвіднесення своєї діяльності з інтересами нації. Держава має створити такі умови, щоб сприяти вихованню покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, оберігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти [3].

Немає жодного суспільства, яке не витратило б зусиль для того, щоб його члени успішно опанували культурні надбання, цінності, соціальний досвід. Історичні зміни в суспільстві є наслідком соціальних змін. А особистість є причиною й наслідком усіх змін у суспільстві. Вона водночас виступає об'єктом і суб'єктом соціальних відносин, соціального розвитку, тому що прагне бути належною до соціуму й активно взаємодіяти з ним, змінювати його відповідно до своїх уявлень шляхом виявлення творчої індивідуальності в процесі опанування соціальних норм і функцій, здійснення різноманітних видів діяльності.

Соціалізація охоплює всі етапи життєвого шляху людини [2]. Саме в процесі інтеграції індивіда в суспільство в нього формуються соціальні якості, знання, уміння, відповідні навички, що дає йому змогу стати дієздатним учасником соціальних відносин. Соціалізація відбувається як за умов стихійного впливу різних обставин життя на особистість, так і за умов цілеспрямованого формування особистості. Завдяки активності людини її життєвий шлях, відображення нею соціально-психологічної реальності перетворюється на складну обопільну взаємодію особистості та соціального життя.

У дослідженнях сучасних науковців підкреслюється вирішальна роль національної ідеї в патріотичному вихованні особистості. Кожний народ має право створювати і розвивати свою систему виховання, яка відповідає його ментальності.

* © Кіриєнко Т. С.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

В Україні, як і в інших країнах світу, історично склалася система виховання, що ґрунтувалася на національних особливостях і самобутності українського народу, але тривалий час нею нехтували. Нині національне виховання спрямовується на залучення громадян до глибинних пластів національної культури і духовності, формування в дітей та молоді національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей вітчизняної та світової культури [3].

Процес державотворення в Україні потребує виховання підростаючого покоління на перспективу. Тому розвиток напрямів національного виховання може змінюватись із плином часу, адже сучасний світ швидко змінюється, і ми маємо визначити своє місце в ньому, зберігаючи традиції та самобутність нашого народу.

Важливу роль у соціалізації особистості відіграє шкільний освітній простір, де для цього створюються сприятливі умови, використовуються різні форми, засоби роботи, які мають допомогти сформуванню особистість як найвищу цінність суспільства, здатну успішно соціалізуватися.

Саме ця проблема є ключовою у працях І. Г. Єрмакова, Л. М. Назаренко, С. О. Моїсєєва, О. І. Пометун, О. В. Сухомлинської та ін.

Про національно-патріотичного виховання зазначено у працях багатьох учених серед них І. Д. Бех, Л. Д. Березівська, О. В. Боровик, Н. І. Дяченко В. А. Іноземцев, М. К. Калашніков, Г. П. Шевченко.

Мета статті – висвітлити особливості національно-патріотичного виховання учнів Херсонської загальноосвітньої школи №41 у позакласній діяльності).

Нині, спираючись на глибинні національно-виховні традиції народу, поступово відроджується національна система виховання, яка враховує такі особливості сьогодення як відновлення всіх сфер життя українського суспільства, процес розбудови української держави, в основі якої – український ідеал, спрямований на виховання патріота.

Характерною рисою українського патріотизму має бути його дієвість. Саме вона спроможна перетворювати почуття у конкретні справи й вчинки на користь Батьківщини. Не секрет, що патріот – це не той, хто говорить гарні слова про Україну, прикрашає дійсність, а той, хто бачить недоліки, труднощі, помилки, невирішені проблеми, розуміє соціально-політичну ситуацію в країні й освіті, проте не панікує, не «кричить з трибуни» про своє претензійне невдоволення, не емігрує туди, де краще, а готовий долати перешкоди та зв'язати власну долю з долею Вітчизни. Розв'язання цього завдання потребує від педагогів формування в учнів єдиних моральних пріоритетів, які забезпечували б стійке почуття патріотизму.

Ураховуючи суспільно-політичну ситуацію, що склалася в Україні, усе більшої актуальності набуває виховання в моло-

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

дого покоління почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі зміцнення країни, активної громадянської позиції тощо. У сучасній школі головною тенденцією патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до своєї Батьківщини, держави, народу, нації. Системний підхід національно-патріотичного виховання має базуватися на цінностях духовної культури українського народу. Отже, навчальний заклад має стати для кожної дитини осередком становлення громадянина – патріота України, готового самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єднанню українського народу та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві.

Виходячи із сьогоднішніх реалій, ураховуючи потреби суспільства та бажання учнів, колектив загальноосвітньої школи I–III ступенів № 41 Херсонської міської ради розробив та апробує авторську власну систему роботи з національно-патріотичного виховання, яку було презентовано на міському методичному заході у квітні 2015 р. («Майстер-клас» з досвіду роботи національно-патріотичного виховання для заступників директорів з виховної роботи м. Херсона).

Метою даної системи є формування й розвиток в учнів високої патріотичної свідомості, почуття вірності своїй Вітчизні, прагнення до виконання свого громадянського обов'язку; виховання патріотичних якостей особистості відповідно до моделі «Громадянина – патріота України».

Мета конкретизується в наступних завданнях:

- виховувати учнів з урахуванням сучасних вимог;
- забезпечити духовну єдність поколінь, виховувати повагу до родини, культури та історії свого народу;
- прищеплювати шанобливе ставлення до представників інших націй, які живуть в Україні;
- утвердити принципи вселюдської моралі, правди, справедливості, патріотизму, доброти, працелюбності.

Колектив школи усвідомив: щоб система «працювала», треба переглянути шляхи та засоби її реалізації. Тому нині, як ніколи, потрібні нові підходи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості [1]. Слід розуміти, що, бажаючи досягти однієї мети – виховати громадянина – патріота України, не можна застосовувати одні й ті самі форми і види роботи з різними віковими групами учнів. Хоча деякі варто застосовувати і в молодших, і в старших класах: година спілкування, зустрічі з видатними людьми, волонтерська діяльність, флешмоб, відвідування музеїв, виставок тощо.

Педагогічні працівники школи використовують різні можливості для здійснення національно-патріотичного виховання учнів. Так, відомо, що без любові до рідної школи неможливо виховати любов до рідного міста, Батьківщини. Тому органами шкільного самоврядування було оголошено конкурс на кращу

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

символіку навчального закладу: гімн, герб, прапор, емблему. Відтепер учні школи щомісячну підсумкову лінійку починають гімном школи, а на позашкільних заходах наших школярів відрізняють від інших учасників хустинки з кольорами шкільного прапора та емблеми.

У процесі позаурочної роботи діти поглиблюють знання з історії українського народу, його багатовікової боротьби за свободу і незалежність, власну державу («День захисника України», «День пам'яті жертв Голодомору», «День Збройних сил України», «День Перемоги над нацизмом у Європі», «АТО – суворая реальність України»), з культури («Сім чудес України», «Шевченківський тиждень»), традицій, звичаїв, обрядів («День Святого Миколая», «Новорічні свята», «Андріїві вечорниці», «Масляна прийшла – радість принесла», «Пасхальний тиждень»). Неабияку допомогу надає в цьому напрямі шефська робота – співпраця з Обласним військовим комісаріатом («День Цивільної оборони», «День туризму», зустрічі з військовими, урочисті лінійки, участь у відправленні мобілізованих воїнів Херсонської області до навчальних центрів Збройних сил України тощо). Наприклад, саме шефи, як ніхто інший, надають можливість ознайомити учнів з основними зразками техніки й озброєння Збройних Сил України, їх особливостями, умовами зберігання та набуття початкових навичок користування ними, а також відпрацювання практичних дій школярів щодо захисту свого життя.

Волонтерська діяльність – один із видів роботи, продиктований сучасною історичною реальністю нашої країни. Учні школи беруть активну участь в акціях «Діти Півдня – дітям Сходу», «Плетіння маскувальних сіток – допомога Батьківщині», «Лист солдату на Схід», «Сувеніри маленькими рученятами – захисникам України» тощо. Наприклад, перш ніж розпочати роботу з плетіння маскувальних сіток, варто запросити досвідчених волонтерів з метою надання теоретичної допомоги в опануванні техник плетіння. Це сприятиме не тільки якості «виготовленого продукту», але й формуванню в учнів усвідомлення, що це не гра, а реальна допомога Батьківщині дитячими рученятами. У школярів формується усвідомлення: вони мають безпосередній зв'язок з тим, що відбувається в країні.

Важливою складовою позаурочної діяльності учнів є гурткова робота, що сприяє національно-патріотичному вихованню школярів. Незважаючи на те, що гурток школярі відвідують одну годину на тиждень, це вагома допомога класному керівнику у вихованні національно свідомого громадянина України. Адже керівник гуртка не лише поглиблює знання учнів, але й розвиває національні, громадянські та морально-ціннісні орієнтири становлення особистості учнів. Найчастіше учні переглядають віртуальну екскурсію, якщо треба дослідити певне історичне явище тощо. А беручи участь у міському конкурсі, гуртківці мали завдання дослідити історію створення

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

пам'ятника на честь визволителів певної місцевості від німецько-фашистських загарбників. Тому відвідали с. Музиківка Білозерського району з метою дослідження тих фактів, які є маловідомими. Отже, мали можливість власноруч долучитися до пошукової роботи з історії рідного краю, а не використовувати в роботі знайдені кимось факти.

Так, військово-патріотичний гурток, на якому діти поглиблювали знання з історії України, рідного краю, військової справи дає можливість школярам отримати перемогу в численних конкурсах різних рівнів («Юні екскурсоводи», «Знавці міста Херсона», «Морське багатоборство», «Козацькими стежинами», «Джура», «Священна пам'ять війни»).

Таким чином, в умовах сьогодення проблема реалізації та впровадження національного виховання в Україні є найнеобхіднішим завданням для суспільства в цілому. Можна сказати, що країна, яка не має своєї самобутньої і неповторної системи виховання, національної ідеї, не має історичного майбутнього. До особливостей національно-патріотичного виховання учнів Херсонської загальноосвітньої школи № 41 варто віднести:

- формування ініціативної, здатної жити в умовах свободи, приймати відповідальні рішення, робити самостійний життєвий вибір особистості;
- виховання свідомого громадянина України на основі дієвого підходу до організації виховної роботи в школі;
- набуття учнями соціального досвіду;
- успадкування духовних надбань народу;
- формування в учнів особистісних ознак громадян своєї держави, розвиненої духовності, фізичної досконалості, моральності, художньо-естетичної, трудової та екологічної культури.

Література:

1. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. (Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16. 06. 2015 р. № 641) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/
2. Соціалізація дітей та учнівської молоді в сучасному освітньому просторі: методичні рекомендації щодо реалізації обласної науково-методичної проблеми (Теоретико-методологічні засади соціалізації дітей та учнівської молоді в сучасному освітньому просторі) / уклад. С. О. Моїсєєв, Л. М. Назаренко. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2013. – 50 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
4. Кіриєнко Тетяна Станіславівна – заступник директора з виховної роботи загальноосвітньої школи I-III ступенів №41 Херсонської міської ради